భారతదేశంలో స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజ్ నియంత్రణ

భారతదేశంలో స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజ్ నియంత్రణ

భారతదేశంలో స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజ్ నియంత్రణ: షేర్ మార్కెట్ అస్థిరత నుండి పెట్టుబడిదారులను రక్షించడానికి ప్రస్తుత నియంత్రణ ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను రూపొందించాలని సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా (SEBI) మరియు ప్రభుత్వాన్ని సుప్రీంకోర్టు కోరింది. భారతీయ మూలధన మార్కెట్ల నియంత్రణ ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ, సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియాచే నియంత్రించబడుతుంది మరియు పర్యవేక్షిస్తుంది.

భారతదేశంలో రెండు స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజీలు ఉన్నాయి - బాంబే స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజ్ (BSE) మరియు నేషనల్ స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజ్ (NSE). SEBI అనేది భారతదేశంలోని సెక్యూరిటీల మార్కెట్‌ను నియంత్రించే సంస్థ. వారు చట్టపరమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను సెట్ చేస్తారు మరియు మార్కెట్‌లో పనిచేయడానికి ఆసక్తి ఉన్న అన్ని ఎంటిటీలను నియంత్రిస్తారు. SCRA (సెక్యూరిటీస్ కాంట్రాక్ట్స్ రెగ్యులేషన్ యాక్ట్) భారతదేశంలోని స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజీలు మరియు తరువాత కమోడిటీ ఎక్స్ఛేంజీలను గుర్తించి మరియు నియంత్రించడానికి SEBIకి అధికారం ఇచ్చింది; దీనిని గతంలో కేంద్ర ప్రభుత్వం చేసింది.

స్టాక్ మార్కెట్ అంటే ఏమిటి?

- స్టాక్ మార్కెట్: ఇది పబ్లిక్‌గా వర్తకం చేయబడిన కంపెనీల స్టాక్‌లను కొనుగోలు చేసి విక్రయించే ప్రదేశం, పెట్టుబడిదారులు కంపెనీ స్టాక్ యొక్క షేర్లను కొనుగోలు చేయడానికి మరియు ఆ కంపెనీ యొక్క చిన్న భాగాన్ని యాజమాన్యాన్ని తీసుకోవడానికి అనుమతిస్తుంది.
- స్టాక్ మార్కెట్‌లో జాబితా చేయబడిన కంపెనీల పనితీరు ప్రస్తుత ఆర్థిక పరిస్థితులను ప్రతిబింబిస్తుంది కాబట్టి ఇది ఆర్థిక వ్యవస్థ యొక్క మొత్తం ఆరోగ్యానికి కీలక సూచిక.
- షేర్ మార్కెట్: ఇక్కడ షేర్లు జారీ చేయబడతాయి లేదా వర్తకం చేయబడతాయి. షేర్ మార్కెట్ షేర్ల ట్రేడింగ్‌ను మాత్రమే అనుమతిస్తుంది.
- స్టాక్ మార్కెట్ బాండ్లు, మ్యూచువల్ ఫండ్స్, డెరివేటివ్‌లు అలాగే కంపెనీల షేర్ల వంటి ఆర్థిక సాధనాలను వర్తకం చేయడంలో సహాయపడుతుంది.

నియంత్రణ కోసం చట్టాలు

Securities and Exchange Board of India Act, 1992 (SEBI Act)| సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా చట్టం, 1992 (SEBI చట్టం):

- SEBI చట్టం పెట్టుబడిదారుల ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి మరియు మూలధన/సెక్యూరిటీస్ మార్కెట్‌ను నియంత్రించడంతో పాటు అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి SEBIకి అధికారం ఇస్తుంది.
- ఇది SEBI యొక్క విధులు మరియు అధికారాలను నిర్దేశిస్తుంది మరియు దాని నిర్మాణం మరియు నిర్వహణను ఏర్పాటు చేస్తుంది.

Securities Contracts (Regulation) Act, 1956 (SCRA) | సెక్యూరిటీ కాంట్రాక్ట్స్ (నియంత్రణ) చట్టం, 1956 (SCRA)

- ఈ చట్టం భారతదేశంలో సెక్యూరిటీల ఒప్పందాల నియంత్రణ కోసం చట్టపరమైన ఫ్రేమ్‌వర్క్‌ను అందిస్తుంది. ఇది సెక్యూరిటీల లిస్టింగ్ మరియు ట్రేడింగ్, స్టాక్ బ్రోకర్లు మరియు సబ్-బ్రోకర్ల నమోదు మరియు నియంత్రణ మరియు ఇన్‌సైడర్ ట్రేడింగ్ నిషేధాన్ని కవర్ చేస్తుంది.

Depositories Act, 1996 | డిపాజిటరీల చట్టం, 1996

- ఈ చట్టం భారతదేశంలో డిపాజిటరీల నియంత్రణ మరియు పర్యవేక్షణ కోసం అందిస్తుంది. ఎలక్ట్రానిక్ రూపంలో ఉన్న సెక్యూరిటీల డీమెటీరియలైజేషన్ మరియు బదిలీకి సంబంధించిన విధానాలను ఇది నిర్దేశిస్తుంది.

Insider Trading Regulations, 2015 | ఇన్‌సైడర్ ట్రేడింగ్ రెగ్యులేషన్స్, 2015

- ఈ నిబంధనలు భారతీయ స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజీలలో జాబితా చేయబడిన సెక్యూరిటీలలో ఇన్‌సైడర్ ట్రేడింగ్‌ను నిషేధిస్తాయి. వారు అంతర్గత వ్యక్తుల కోసం ప్రవర్తనా నియమావళిని, బహిర్గతం చేసే విధానాలను మరియు ఉల్లంఘనలకు జరిమానాలను సూచిస్తారు.

Companies Act, 2013 |కంపెనీల చట్టం, 2013

- ఈ చట్టం భారతదేశంలోని కంపెనీల విలీనం, నిర్వహణ మరియు పాలనను నియంత్రిస్తుంది.
- ఇది కంపెనీల ద్వారా సెక్యూరిటీల జారీ మరియు బదిలీకి సంబంధించిన నియమాలను కూడా నిర్దేశిస్తుంది.

సెక్యూరిటీ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా (SEBI) గురించి

- 1988లో భారత ప్రభుత్వం స్టాక్ మార్కెట్ల నియంత్రణ సంస్థగా ఏర్పాటు చేసినప్పటి నుంచి భారతదేశంలో సెకండరీ, ప్రైమరీ మార్కెట్లను పర్యవేక్షించడం తప్పనిసరి.
- 1992 సెబీ చట్టం ద్వారా సెబీ స్వయంప్రతిపత్తి కలిగిన సంస్థగా మారింది
- మార్కెట్ అభివృద్ధి మరియు నియంత్రణ రెండింటి బాధ్యత SEBIకి ఉంది.
- సెక్యూరిటీలలో సురక్షితమైన మరియు పారదర్శకమైన లావాదేవీల నుండి అంతిమ పెట్టుబడిదారులు ప్రయోజనం పొందాలని లక్ష్యంగా పెట్టుకున్న సమగ్ర నియంత్రణ చర్యలతో ఇది క్రమం తప్పకుండా వస్తుంది.

objectives | దీని ప్రాథమిక లక్ష్యాలు

- స్టాక్స్‌లో పెట్టుబడిదారుల ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడం
- స్టాక్ మార్కెట్ అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడం
- స్టాక్ మార్కెట్‌ను నియంత్రించడం

మార్కెట్ అస్థిరతను అరికట్టడంలో SEBI పాత్ర

- మార్కెట్ అస్థిరతను నిరోధించడానికి SEBI జోక్యం చేసుకోనప్పటికీ, ఎక్స్ఛేంజీలు అధిక అస్థిరతను నిరోధించడానికి ఎగువ మరియు దిగువ సర్క్యూట్ ఫిల్టర్‌లను కలిగి ఉంటాయి.
- అయితే మార్కెట్ తో సంబంధం ఉన్న వారికి సెబీ ఆదేశాలు జారీ చేయవచ్చు, స్టాక్ ఎక్స్చేంజ్ లలో ట్రేడింగ్, సెటిల్ మెంట్ ను నియంత్రించే అధికారాలు ఉంటాయి.
- ఈ అధికారాలను ఉపయోగించి, SEBI పూర్తిగా లేదా ఎంపిక చేసిన ట్రేడింగ్‌ను నిలిపివేయడానికి స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజీలను నిర్దేశిస్తుంది.
- సంస్థలు లేదా వ్యక్తులు సెక్యూరిటీలను కొనడం, అమ్మడం లేదా వ్యవహరించడం, మార్కెట్ నుండి నిధులను సేకరించడం మరియు మధ్యవర్తులు లేదా లిస్టెడ్ కంపెనీలతో సంబంధం కలిగి ఉండడాన్ని కూడా ఇది నిషేధించవచ్చు.

మోసానికి వ్యతిరేకంగా రక్షణలు

- మోసం, మార్కెట్ మానిప్యులేషన్ మరియు ఇన్ సైడర్ ట్రేడింగ్ యొక్క రెండు ప్రధాన రూపాలను నిరోధించడానికి సెబీ 1995 లో మోసపూరిత మరియు అన్యాయమైన వాణిజ్య పద్ధతుల నిషేధ నిబంధనలను మరియు 1992 లో ఇన్ సైడర్ ట్రేడింగ్ నిషేధ నిబంధనలను నోటిఫై చేసింది.

- ఈ నిబంధనలు ఒక రకమైన మోసాన్ని నిర్వచించాయి, వారు అంతర్గత వ్యక్తి మరియు అటువంటి మోసపూరిత కార్యకలాపాలను నిషేధిస్తారు మరియు అక్రమంగా సంపాదించిన లాభాలను విస్మరించడంతో సహా జరిమానాలను అందిస్తారు.
- ఈ నిబంధనలను ఉల్లంఘించడం మనీలాండరింగ్ నిరోధక చట్టం 2002 ఉల్లంఘనకు దారితీసే నేరాలు.

- పబ్లిక్ షేర్‌హోల్డర్‌లు వారు కోరుకుంటే కంపెనీ నుండి నిష్క్రమించడానికి అవకాశం ఇచ్చిన తర్వాత మాత్రమే కొనుగోళ్లు మరియు నిర్వహణలో మార్పులు జరుగుతాయని నిర్ధారించడానికి SEBI గణనీయమైన వాటాల సేకరణ మరియు టేకోవర్‌ల నిబంధనలను నోటిఫై చేసింది.
- SEBI మరియు స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజీల ఆదేశాలకు వ్యతిరేకంగా ముగ్గురు సభ్యులతో కూడిన సెక్యూరిటీస్ అప్పిలేట్ ట్రిబ్యునల్ (SAT)కి అప్పీలు చేయవచ్చు.
- SAT నుండి అప్పీలు సుప్రీంకోర్టుకు చేయవచ్చు.

భారత క్యాపిటల్ మార్కెట్ల నియంత్రణ

వారు ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ, సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా మరియు రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియాచే నియంత్రించబడతారు మరియు పర్యవేక్షిస్తారు.

సంస్థ	పనితీరు
ఆర్థిక మంత్రిత్వ శాఖ	• ఇది ఆర్థిక వ్యవహారాల విభాగం - క్యాపిటల్ మార్కెట్స్ విభాగం ద్వారా నియంత్రిస్తుంది. • సెక్యూరిటీ మార్కెట్ల (అంటే వాటా, డెట్ మరియు డెరివేటివ్స్) క్రమబద్ధమైన వృద్ధి మరియు అభివృద్ధికి సంబంధించిన విధానాలను రూపొందించడంతో పాటు పెట్టుబడిదారుల ప్రయోజనాలను పరిరక్షించడానికి ఈ విభాగం బాధ్యత వహిస్తుంది. • విభజన ఈ క్రింది వాటి క్రింద చేయబడిన చట్టాలు మరియు నియమాలను నిర్వహిస్తుంది: డిపాజిటరీల చట్టం, 1996, • సెక్యూరిటీస్ కాంట్రాక్ట్స్ (రెగ్యులేషన్) చట్టం, 1956 (ఎస్ సీఆర్ ఏ) • సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా చట్టం, 1992.
రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా(RBI)	• ఇది రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియా చట్టం, 1934 ద్వారా నిర్వహించబడుతుంది. • భారతీయ ఆర్థిక మార్కెట్ల అభివృద్ధికి నిరంతరం కృషి చేస్తూ ద్రవ్య మరియు క్రెడిట్ విధానాలను అమలు చేయడం, కరెన్సీ నోట్లను జారీ చేయడం, ప్రభుత్వానికి బ్యాంకర్‌గా ఉండటం, బ్యాంకింగ్ సిస్టమ్‌ను నియంత్రించడం, విదేశీ మారకద్రవ్యం మేనేజర్ మరియు చెల్లింపు & సెటిల్‌మెంట్ సిస్టమ్‌ల రెగ్యులేటర్ వంటి బాధ్యతలను RBI కలిగి ఉంటుంది. • వివిధ చట్టాల ద్వారా RBI ఆర్థిక మార్కెట్లు మరియు సిస్టమ్‌లను నియంత్రిస్తుంది.
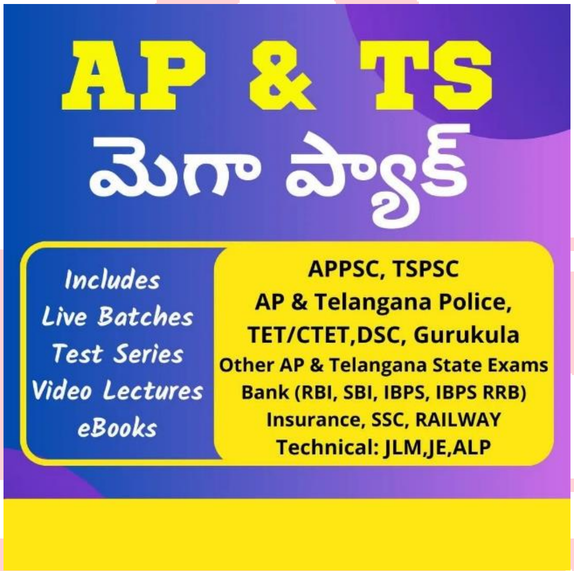
	• ఇది ఫారిన్ ఎక్స్ఛేంజ్ మేనేజ్‌మెంట్ యాక్ట్, 1999 ద్వారా విదేశీ మారకపు మార్కెట్‌లను నియంత్రిస్తుంది.
సెక్యూరిటీస్ అండ్ ఎక్స్ఛేంజ్ బోర్డ్ ఆఫ్ ఇండియా (SEBI)	• ఇది SEBI చట్టం 1992 ప్రకారం ఏర్పాటు చేయబడిన నియంత్రణ అధికారం మరియు భారతదేశంలోని స్టాక్ ఎక్స్ఛేంజ్‌లకు ప్రధాన నియంత్రకం. • SEBI యొక్క ప్రాథమిక విధులు పెట్టుబడిదారుల ప్రయోజనాలను రక్షించడం, భారతీయ సెక్యూరిటీల మార్కెట్‌లను ప్రోత్సహించడం మరియు నియంత్రించడం. • భారతీయ సెక్యూరిటీల మార్కెట్లలో పాల్గొనడానికి ఆయా నియంత్రణ సంస్థలు అనుమతించిన అన్ని ఆర్థిక మధ్యవర్తులు దేశీయ లేదా విదేశీ అయినా సెబీ నిబంధనలకు లోబడి ఉంటారు.